

ISSN 2080-1807

TORUŃSKIE STUDIA BIBLIOLOGICZNE
2020, nr 1 (24)

Beata Taraszkiewicz

Akademia Pomorska w Słupsku

e-mail: beata.taraszkiewicz@biblioteka.apsl.edu.pl

Recenzja książki Mai Wojciechowskiej **Kształtowanie kapitału społecznego. Ujęcie z perspektywy bibliotekoznawczej, Warszawa 2019, ss. 466.**

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TSB.2020.012>

STRESZCZENIE: W książce zostały zaprezentowane badania dotyczące roli bibliotek w budowaniu, rozwijaniu i wzmacnianiu kapitału społecznego. Biblioteki, jako miejsca integracji czytelników lub szerzej – całych społeczności skupionych wokół nich – również mogą pośredniczyć w rozwijaniu tego kapitału, stając się centrum nieformalnego życia publicznego. Nie bez powodu w badaniach społecznych nazywane są miejscem spotkań, miejscem społecznym, miejscem publicznym. We współczesnych badaniach kapitału społecznego dominuje teza, że jego rozwój możliwy jest dzięki zaufaniu w sieciach relacji.

SŁOWA KLUCZOWE: kapitał społeczny, bibliotekoznawstwo, biblioteki.

Publikacją, obok której żaden bibliotekarz nie może przejść obojętnie jest książka Mai Wojciechowskiej pod tytułem *Kształtowanie kapitału społecznego. Ujęcie z perspektywy bibliotekoznawczej*, wydana w 2019 r. przez Wydawnictwo Difin. Jest to pierwsze polskie i na dodatek bardzo obszerne wydawnictwo (466 s.), traktujące o niezwykle aktualnej i znaczącej we współczesnej rzeczywistości kwestii, jaką jest kapitał społeczny sektora usług biblioteczno-informacyjnych.

Książka składająca się z pięciu rozdziałów, z obszernym wstępem i bogatą bibliografią, ma charakter studium teoretyczno-poznawczego, przybliżającego czytelnikom zagadnienia kapitału społecznego zarówno w warstwie teoretycznej, jak i empirycznej. Podkreślić przy tym należy znaczenie aktualności podjętego tematu w kontekście rozwoju organizacji i ich wpływu na rozwój społeczeństwa informacyjnego.

Wspomnieć przy tym należy, iż Maja Wojciechowska wykonała ogromną pracę, dokonując imponującej, przekrojowej analizy zagadnienia, które do tej pory nie doczekało się w Polsce kompleksowego opracowania. Niebywałą zaletą tej publikacji jest jej przystępny język, sprawiający, że publikację tę czyta się z dużym zainteresowaniem. Autorce udało się uniknąć „dłużyzn” i stricte ekonomicznego języka, dzięki czemu nawet mało zorientowany w kwestiach ekonomii bibliotekarz z łatwością jest w stanie przyswoić sobie wiedzę zawartą w niniejszej książce. Mocną stroną tej publikacji jest też osadzenie ustaleń autorki w strukturach ugruntowanej wiedzy, zarówno ekonomicznej, socjologicznej, kulturoznawczej i bibliotekoznawczej, o czym świadczą liczne odwołania i bogata bibliografia. Widać szczególną dbałość autorki o rzetelność dokumentowania zamieszczonych stwierdzeń stosownymi odwołaniami. Zdecydowanym walorem pracy są też liczne tabele i wykresy, częściowo przygotowane przez samą autorkę, które wiele zagadnień systematyzują i wyjaśniają.

Rozdział pierwszy „Kapitał w teorii zarządzania organizacją” autorka rozpoczyna od wprowadzenia czytelnika w terminologię związaną z kapitałem, przedstawia historię jego nurtów, formy i typologie. Informacje zawarte w tym rozdziale mogą dla bibliotekarzy nieobeznanych z wiadomościami z zakresu nauk o zarządzaniu stanowić bardzo cenne kompendium wiedzy. Cenny jest też fakt, iż Maja Wojciechowska pokusiła się o próbę zdefiniowania kapitału biblioteki, które wg autorki stanowią

posiadane dobra materialne i niematerialne (wartości) umożliwiające realizację jej funkcji usługowej, mające na celu generowanie korzyści (tzw. wartości dodatkowych) w postaci pożytków na rzecz obsługiwanych klientów¹.

---

¹ M. Wojciechowska, *Kształtowanie kapitału społecznego. Ujęcie z perspektywy bibliotekoznawczej*, Warszawa 2019, s. 22.

Kolejny podrozdział, notabene zasługujący na to, aby stać się samodzielnym rozdziałem, stanowi dość szczegółowe omówienie rodzajów kapitałów wchodzących w skład kapitału biblioteki, takich jak: kapitał intelektualny, kapitał ludzki, kapitał relacji, kapitał marki czy kapitał reputacji. Pomocą w zrozumieniu tej tematyki służą zamieszczone przez autorkę liczne wykresy i tabele.

W rozdziale drugim „Koncepcja kapitału społecznego” autorka prezentuje przegląd podstawowych teorii i podejść badawczych do koncepcji kapitału, począwszy od pierwszego użycia terminu „kapitał” w 1916 r. przez socjologa Lyda J. Hanifana, stanowego kuratora szkół wiejskich zachodniej Wirginii, który użył go w wypowiedzi dotyczącej znaczenia zaangażowania lokalnych społeczności w proces nauczania szkolnego, aż do współczesności. Na szczególną uwagę zasługują tu zestawienia poglądów „prekursorów”, „klasyków” oraz współczesnych przedstawicieli różnych dziedzin na temat kapitału społecznego, prezentowane w przejrzystych tabelach opracowanych przez samą autorkę. Cenne jest także zestawienie rodzajów kapitałów wraz z ich krótką charakterystyką, zamieszczone na końcu podrozdziału „Podstawowe teorie i podejścia badawcze”. W kolejnych podrozdziałach M. Wojciechowska w klarowny sposób prezentuje znaczenie kapitału społecznego dla organizacji non-profit, kultury, edukacji oraz społeczeństwa informacyjnego, nie zapominając przy tym o bibliotekach, gdyż jak twierdzi autorka

biblioteki z jednej strony mogą wpisać się w nurt powszechnej cyfryzacji i stanowić centrum informacji cyfrowej, z drugiej zaś mogą też zaferować tzw. spokojną przestrzeń, zapewniającą wytchnienie od świata zanurzonego w mediach cyfrowych, podłączonego do sieci².

„Kapitał społeczny a kapitał ludzki biblioteki” to rozdział, w którym M. Wojciechowska zwraca uwagę na specyfikę istoty kapitału społecznego biblioteki, wymienia jego źródła, podkreślając, że najistotniejszym warunkiem jego istnienia i rozwoju staje się skuteczna komunikacja wewnętrzna i zewnętrzna, wpływająca na wyższą jakość usług świadczonych użytkownikom biblioteki. Jednocześnie autorka wyraźnie sygnalizuje też istniejące różnice między kapitałem ludzkim a kapitałem społecznym, choć zaznacza też wyraźnie, że ze względu na liczne korelacje, często zasoby te badane są łącznie, jako przynoszące korzyści organizacji.

M. Wojciechowska wskazuje tu także na potencjalne korzyści płynące z wykorzystania zasobów organizacyjnego kapitału społecznego i choć dopiero kolejny podrozdział szeroko traktuje o kapitale ludzkim biblioteki, korzystne dla czytelnika byłoby również w tym miejscu wskazanie na potencjalne korzyści płynące z wykorzystania kapitału ludzkiego oraz zestawienie korzyści płynących z obu tych kapitałów.

W rozdziale czwartym „Rola kapitału społecznego w podnoszeniu jakości życia” autorka scharakteryzowała jakość życia, i co warto podkreślić, ukazała jego uwarunkowania oraz ich związki z działalnością instytucji bibliotecznych. Niezwykle ważne jest tu wskazanie, w jak wielu aspektach biblioteka może wpływać na podnoszenie jakości życia jednostek a nie tylko jak to jest powszechnie uznawane w walce z różnego rodzaju wykluczeniami społecznymi np. cyfrowymi. Jedynym zauważalnym minusem jest to, iż M. Wojciechowska trochę zbyt powierzchownie potraktowała działania podejmowane w tym zakresie w Polsce, w stosunku do ilości miejsca poświęconego omówieniu podobnych działań podejmowanych w innych krajach.

Ostatni rozdział, rozdział badawczy „Badanie kapitału społecznego w środowisku bibliotek” oprócz badań obejmuje przegląd literatury dotyczącej badań kapitału społecznego bibliotek oraz niezwykle cenne, przygotowane przez autorkę zestawienie stanowisk badawczych i charakterystycznych nurtów badań kapitału społecznego. Szacunek i podziw budzi rozmiar przeprowadzonych przez autorkę wieloaspektowych badań (ponad 6 tysięcy ankiet z ponad 20 krajów), co pozwoliło na to, że uzyskane przez M. Wojciechowską wnioski z badań są niezwykle cennym źródłem informacji o kapitale społecznym bibliotekarzy, nie tylko w Polsce.

Niewątpliwie polecam tę książkę nie tylko bibliotekarzom, ale wszystkim osobom, które chcą posiadać w swojej domowej biblioteczce to niezwykle kompendium wiedzy, po to, by poszerzać swoją wiedzę na temat kapitału społecznego, również w bibliotekach. Z pewnością się nie zawiodą.

**A review of the book by Maja Wojciechowska,
Developing social capital from the perspective of library science,
Warsaw 2019 pp. 466**

ABSTRACT: The book presents focuses on the role of libraries in building, developing, and strengthening the social capital. Libraries, as a place of integration for readers or, more broadly, entire communities, may also help develop the capital, becoming informal centers of public life. It is not without reason that, in social surveys, they are called meeting places, social places, public places. In contemporary research on social capital, the dominant thesis is that its development is possible thanks to trusting in relations networks

KEYWORDS: social capital, library science, libraries.

